

PREVENCE RAKOVINY DĚLOŽNÍHO ČÍPKU

Karcinom děložního čípku či správněji děložního hrdla je celosvětově druhou nejčastější příčinou smrti na zhoubný nádor u žen. Každoročně je diagnostikován zhruba půl milionu ženám a více než polovina z nich každý rok tomuto zhoubnému onemocnění podlehnou.

Většina případů karcinomu děložního čípku postihuje ženy v rozvojovém světě, ale toto onemocnění je závažným problémem i pro země rozvinuté. Jen v Evropě onemocní za rok 60 000 žen a polovina z nich za rok na karcinom děložního čípku umírá. Pro názornější představu: Každý týden podlehnou tomuto nádoru v Evropě a Severní Americe 684 žen.

Prevence je účinná

Již od první poloviny minulého století přitom známe velmi účinnou prevenci. Využívá toho, že děložní čípek je jediným místem v lidském organismu, které je přímo přístupné lékaři a kde je možné jednoduchým nebolestivým odběrem vzorku (stěrem) objevit již přednádorové změny. Tyto je možné jednoduše (obvykle ambulantně) léčit. Naprosté většině případů rakoviny děložního čípku lze tedy předejít. Toho využívají screeningové programy, které jsou zavedeny v řadě zemí světa.

Jde o vyhledávání rizikových nebo nemocných osob mezi lidmi zdánlivě zdravými, ještě bez příznaků onemocnění. Ženská populace je pravidelně vyšetřována, nalezené změny na čípku jsou ošetřeny. V zemích, kde organizovaný screening funguje, došlo k dramatickému poklesu výskytu karcinomu děložního čípku i počtu úmrtí na něj.

V České republice je situace tristní. V posledních 30 letech se počet nových

případů nemění. Každoročně u nás onemocní asi 1000 žen a kolem 400 umírá. Tento výskyt, zhruba 20 nových případů na 100 000 žen, patří k nejvyšším v Evropě. Jde o dvojnásobek průměru států EU a čtyřnásobek výskytu v zemích, kde screening pracuje nejlépe.

Příčiny jsou známé

- Značné procento žen nevyužívá toho, že z veřejného zdravotního pojištění mají nárok na každoroční prohlídku u gynekologa. Součástí této prohlídky je i zmiňovaný stěr z čípku.
- Mnohé z laboratoří, které preventivní stěry v ČR vyhodnocují, nevyhovují celosvětovým standardům. Možnost falešné negativy vyšetření je u nich patrně vyšší. Laboratoře nejsou u nás pravidelně nezávisle kontrolovány. Současné ministerstvo zdravotnictví i zdravotní pojišťovny chystají potřebné změny.
- Chybí organizovaný screening – obesílání žen, které na preventivní prohlídku nepřišly. Velice se osvědčuje ekonomická motivace, a to penalizace těch, které se screeningu neúčastní. Snad i v této oblasti dojde v dohledné době ke změnám.

Očkování je k dispozici

Karcinom děložního čípku je jedním z mála nádorů, u nichž známe s jistotou příčinu: infekci rizikovými typy lidských papilomavirů (HPV). S touto infekcí se

během života setká minimálně 70 % populace. V naprosté většině případů proběhne bezpříznakově a je zlikvidována během 1–2 roků imunitní reakcí. Výjimečně však viry v organismu přetrvávají a po letech jejich působení mohou vzniknout přednádorové stavy (prekancerózy) a následně karcinom. Objeví se však obvykle až po deseti a více letech od počáteční infekce.

V roce 2006 však došlo k epochální změně. Objevila se možnost preventivního očkování proti dvěma typům HPV, které jsou příčinou zhruba 70 % případů rakoviny děložního čípku a některých méně častých nádorů.

Od listopadu 2006 je již první vakcína i na českém trhu, druhý výrobce by se svým produktem měl přijít ve druhé polovině roku 2007. Úhrada vakcíny je mimo finanční možnosti státu. Česká gynekologická a porodnická společnost ji považuje za vynikající osobní investici do zdraví pacientky (perspektivně pacienta) a jejich (jeho) blízkých.

Každoroční prohlídka je nutná

Vzhledem k tomu, že vakcína nechrání proti všem nádorům děložního čípku, je velmi důležité, aby i očkováná žena chodila každoročně na preventivní gynekologickou prohlídku.

Nezbývá než doufat, že i v České republice dojde v budoucnu vlivem zavedení organizovaného screeningů a vakcinace k výraznému snížení počtu případů karcinomu děložního čípku. Využitím současných možností prevence k tomu může přispět každá žena.

MUDr. Vladimír Dvořák, předseda České gynekologické a porodnické společnosti ČLS JEP